

*До 185 - річчя від дня
народження*

Марка Твена

/Сэмюэля Л. Клеменса/

(1835–1910)

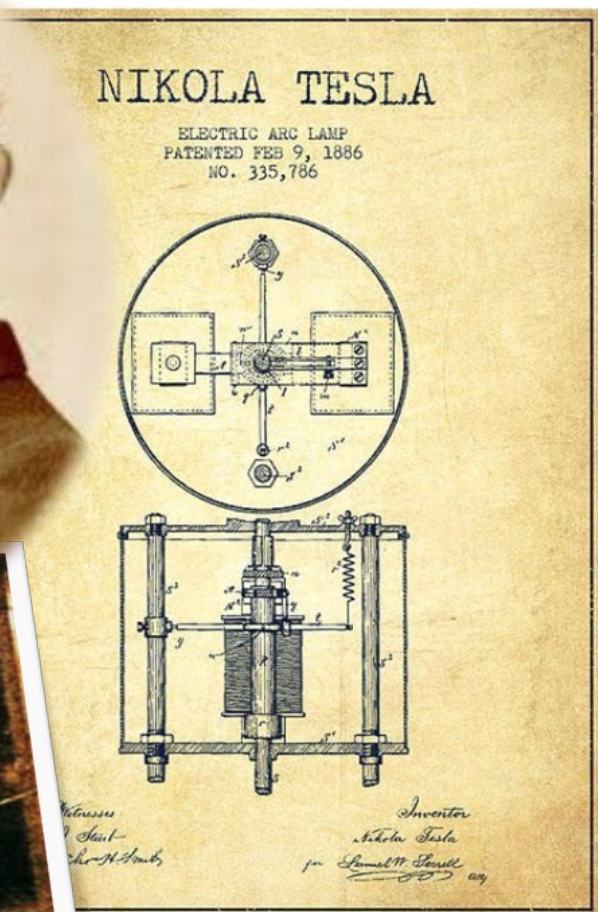
30 листопада – виконується 185 років від дня народження Сэмюэля Лэнгхорна Клеменса (1835–1910), добре відомого в усьому світі під літературним ім'ям Марка Твена. Всім з дитинства відомі літературні твори американського письменника, але далеко не всі знають, що відомий письменник був ще й винахідником.

Твен обожнював різноманітні прилади та пристрої - він або майстрував їх сам, або купував, або інвестував в них гроші. Твен всерйоз цікавився наукою і науковими проблемами. Він навіть дружив із загадковим вченим *Ніколою Тесла* і проводив дуже багато часу в його лабораторії. Великий американський винахідник, вчений-фізик і інженер-електротехнік сербського походження (якого сучасники не бажали приймати всерйоз і називали «божевільним вченим») був знаменитий створенням різноманітних пристроїв на змінному струмі, багатофазних систем, синхронного генератора і асинхронного електродвигуна, які дозволили зробити промислову революцію. Тесла часто проводив багато часу у лабораторії з Твеном, де вони спілкувалися та випробовували всілякі наукові ідеї на практиці. Саме тому Марк Твен був краще за інших знайомий з ідеями Тесли, які певним чином вплинули на його світогляд. Він високо цінував винахід Тесли - електричний двигун, працюючий на змінному струмі.

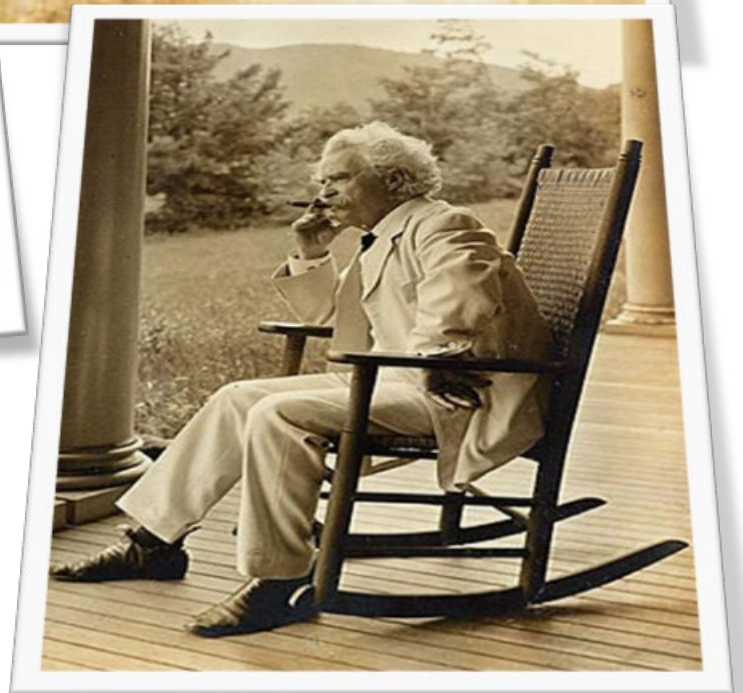
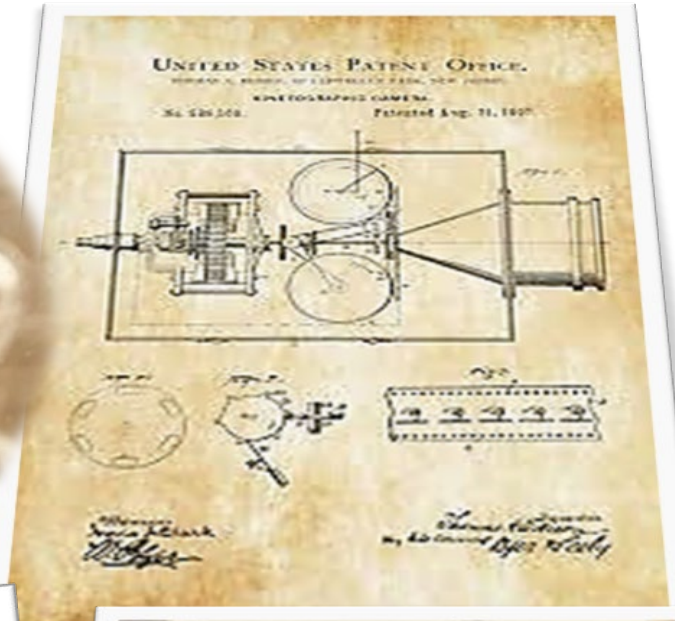
Вважається, що саме Марк Твен придумав для Ніколи Тесли прізвисько «король блискавок».

Марк Твен та Нікола Тесла
в лабораторії винахідника
1894 рік

Зустрічався Марк Твен і з *Томасом Едісоном*. Томас Едісон був не тільки великим винахідником, а й великим охоронцем минулого. За допомогою його фонографа можна почути голоси позаминулого століття, і виявляється саме завдяки Едісону ми можемо побачити великого американського письменника Марка Твена на кіноплівці.

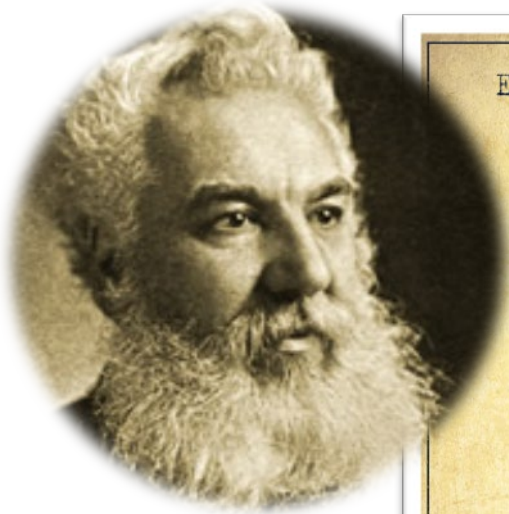

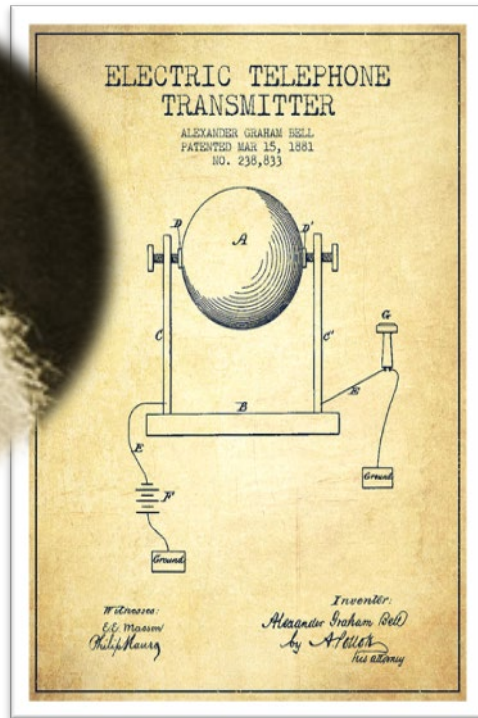
Кадри єдиної кіноплівки із зображенням письменника, зроблені Едісоном у 1909 році

Ця плівка була знята в 1909 році, за рік до смерті письменника, і вважається, що це єдина кіноплівка, на якій був зображений Марк Твен. Письменник прогулюється по алеї поряд зі своїм будинком в Коннектикуті і обідає зі своїми дочками Кларою і Джин.

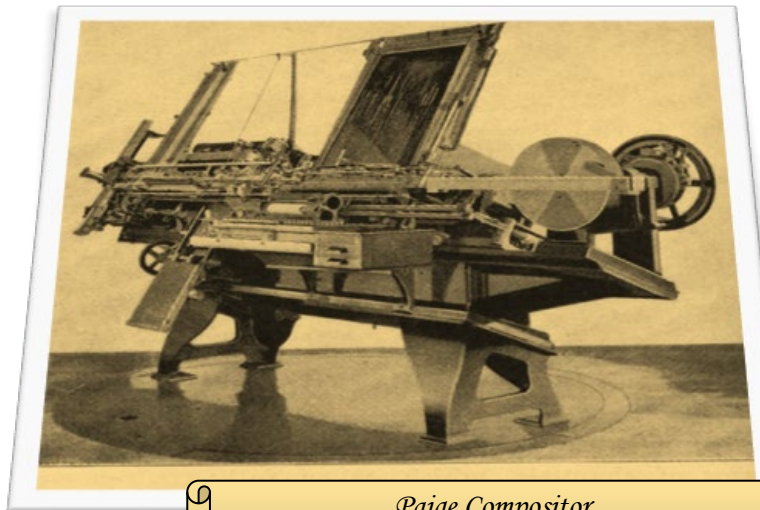
Патент Олександра
Грехема Белла

Хоча письменник обоював всілякі нововведення та був одним з перших американців, які встановили у себе в будинку телефон, це не завадило йому відмовитися вкладати хоч якісь кошти в винахід **Олександра Грехема Белла**, так як він був впевнений, що статичні перешкоди на лінії завадять телефонному зв'язку поширитися по всьому світу. Марк Твен був зачарований винаходами, але його ентузіазм був також і його ахіллесовою п'ятою. Він неодноразово

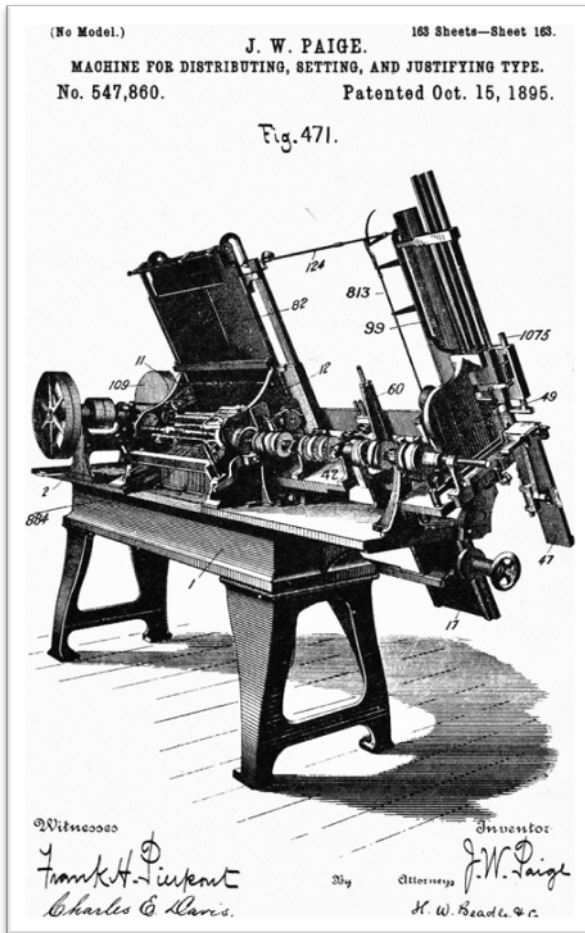
втрачав шанс вкласти гроші в потенційно прибуткові справи та втратив цілий статок на винаходи, які як він був впевнений, зроблять його багатим і успішним. Одним з найгучніших інвестиційних прорахунків Марка Твена стала автоматична набірна друкарська машина Paige Compositor. Передбачалося, що вона прискорить друк журналів і газет і буде працювати в шість разів швидше, ніж людина.

На думку Марка Твена, вона повинна була зробити революцію у видавничій індустрії. Марк Твен вклав в друкарську машину близько \$4 млн. за сьогоднішніми мірками.

Paige Compositor
(Фото: з книги *History of Composing Machines* (1904))

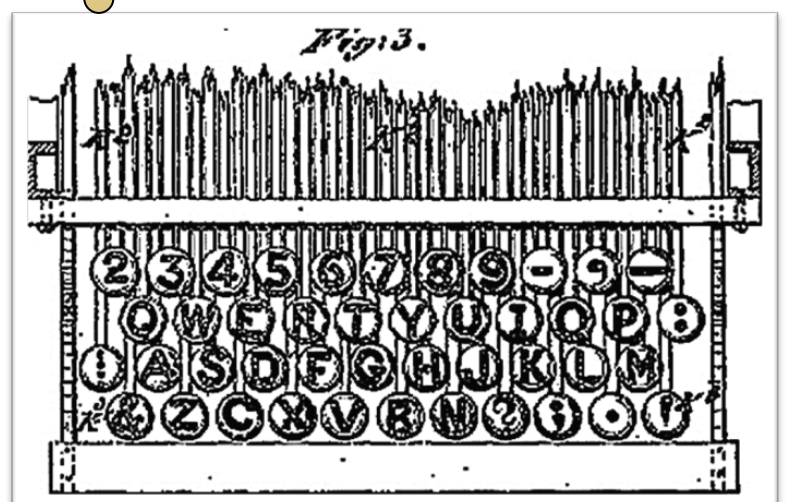

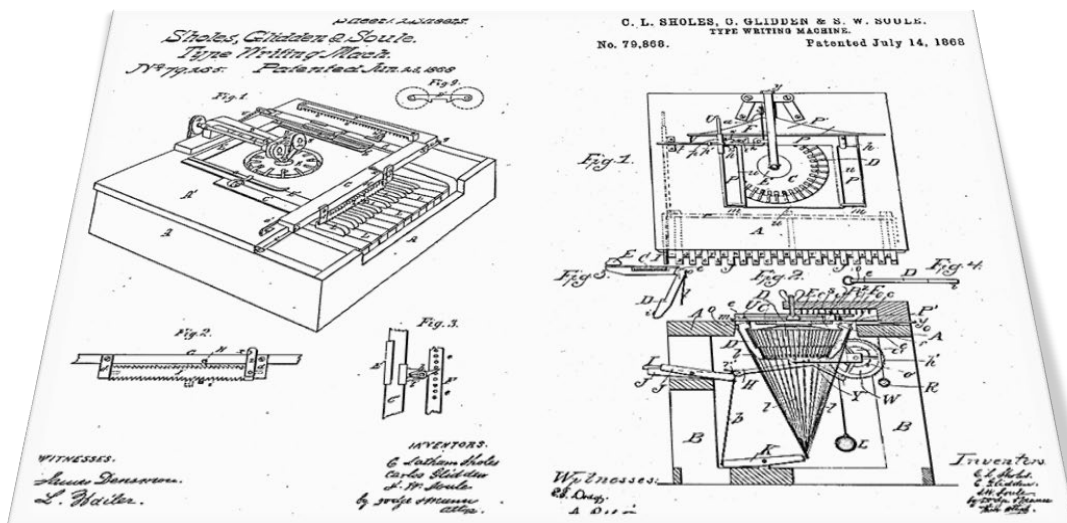

Письменник був зачарований її механізмом. Коли він побачив винахід Пейджа в дії, він написав: «Всі чудові винаходи людського мозку тьмяніють у порівнянні з цим жахливим механічним дивом». Однак машина була далека від досконалості і часто ламалася. А її винахідник *Джеймс Пейдж* був перфекціоністом і відмовлявся випускати машину на ринок, поки вона не стане ідеальною. І коли через 14 років машина була готова вийти на ринок, у конкурентів вже з'явилися більш дешеві і стабільно працюючі моделі, а машина Paige Compositor застаріла. В результаті всього було випущено лише дві моделі цього винаходу. Один екземпляр зник, другий залишився у Марка Твена.

QWERTY-розкладка клавіш друкарської машинки, зображена в патенті США № 207 559, виданому 27 серпня 1878 р. Кристоферу Шоулзу.

Відомо, що Марк Твен був серед піонерів машинопису. Виробництво друкарських машинок стало доступним завдяки винаходу американця *Кристофера Шоулза*. У 1868 році він отримав патент на пристрій у вигляді квадратного ящика із клавіатурою з літер, схожою на клавіатуру роялю.

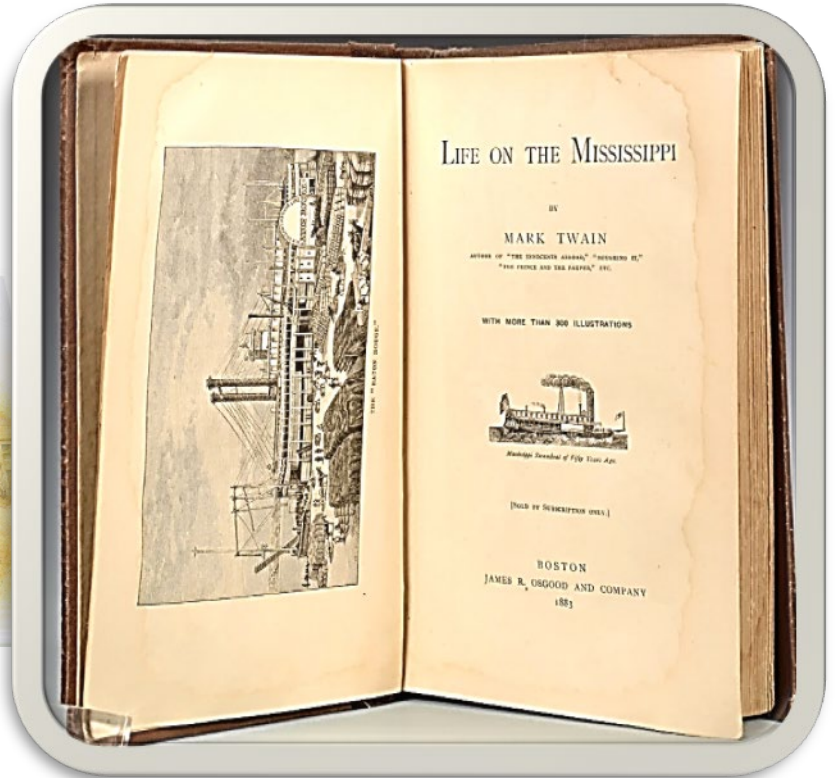

Допрацьовуючи свій винахід, Шоулз постійно експериментував з розташуванням букв, намагаючись домогтися максимальної зручності набору тексту. Вперше розкладка qwerty,

яка сьогодні використовується в комп'ютерах і смартфонах, була представлена в першій моделі друкарської машинки Шоулза. У наступні кілька років Шоулз змодельював близько 50 різних варіацій друкарської машинки. У 1873 році винахідник представив доопрацьований пристрій фабриці «Ремінгтон і сини», яка займалася виробництвом зброї і швейних машин. Перший тираж друкарських машинок вийшов у світ в 1874 році. Літератори зацікавилися винаходом Шоулза майже відразу. Серед покупців диво-машини був і Марк Твен. Він придбав ще напівекспериментальний зразок під маркою Sholes & Glidden до початку масового випуску на фабриках *Remington*. Пізніше, у своїй біографії Твен хвалькувато помічав «Я був першою людиною, що використала друкарську машинку в літературі».

За запевненням письменника, «Том Соєр» був надрукований на «Remington №1» в 1874р., але видавці згадували, що, насправді, першим друкованим текстом що надійшов від Твена був

«Життя на Міссісіпі», написаний в 1853р. Після невдалого вкладення коштів у винахід Пейджа, Твен збанкрутів та опинився в настільки безвихідному становищі, що змушений був продати свою стару машинку «Ремінгтон». Тим часом компанія «Ремінгтон» щосили експлуатувала ім'я знаменитого письменника в своїй рекламі, нічого йому не сплачуючи.

Твен вважав себе в деякому роді винахідником. Так насправді і було, адже це він придумав ідею «чоловіка на годину», або Універсального Домашнього Майстра, опублікував в «Сенчурі» відповідну статтю, почав отримувати з усього світу листи від людей, які благали надіслати їм такого майстра або пропонували свої послуги. Пізніше в Канзас-Сіті була заснована фірма «Універсальний майстер», засновники якої розбагатіли. Візьмися Твен за цю справу як слід, можливо і заробив би на цьому. Семюел Клеменс був не тільки талановитим письменником і лектором, він захоплювався винаходом корисних в побуті дрібниць. Марк Твен винайшов календар, що не вказує днів тижня і може використовуватися вічно, але не запатентував. Століття по тому такі календарі увійшли в моду. Винаходи Твена вирішували проблеми, з якими він стикався в повсякденному житті.

Він придумав платяну шафу з розсувними полками, машинку для зав'язування краваток і вніс кілька удосконалень в конструкцію друкарської машинки.

До свого винахідництва письменник ставився з великою долею іронії. Його, наприклад, дивував той факт, що машинка для краваток - взагалі-то нікому не потрібний механізм - користувалася великим успіхом. Його винаходами широко користуються і зараз. Саме молодий журналіст Клеменс придумав і зробив перший в світі блокнот з відривними сторінками - незмінний атрибут журналістів. Цікаво, що спочатку їм користувалися актори для розучування своїх ролей. Саме Марк Твен придумав робити в кожному аркуші блокнота перфорацію, яка дозволяла з легкістю перегортати листи і безслідно їх видаляти. З приводу цього винаходу один з біографів письменника з гумором зауважив: «Це була його єдина книга, де не було оригінальних думок». Іронізував він даремно, бо як відомо все геніальне - просто. Блокноти на пружинах стали популярними не тільки в письменницькому, але і в журналістському середовищі. А вже пізніше перекочували в канцелярії та інші установи, де використовуються й донині. Багато ідей письменника залишилися так і не запатентованими. Відомо, що Твен запатентував лише 3 винаходи: саморегульовані підтяжки, альбом для газетних і журнальних вирізок з клейкими сторінками і історичну гру, яка розвивала пам'ять.

Однак з усіх його винаходів лише тільки альбом для скрапбукінга приніс автору хоч якісь дивіденди і став його найбільш вдалою вигадкою, яка використовується по всьому світі і до цього дня, причому в самих різних варіаціях.

Свій перший патент *Марк Твен* отримав 19 грудня 1871 р. на "Поліпшені регульовані зйомні ремені для одягу" (своєрідні підтяжки).

**Патент США
№ US 121 992**

Сэмюэл Л. Клеменс
19. 12. 1871 р.

Цей регульований ремінець можна було використовувати для затягування сорочки на талії. Ремінець прикріплював-

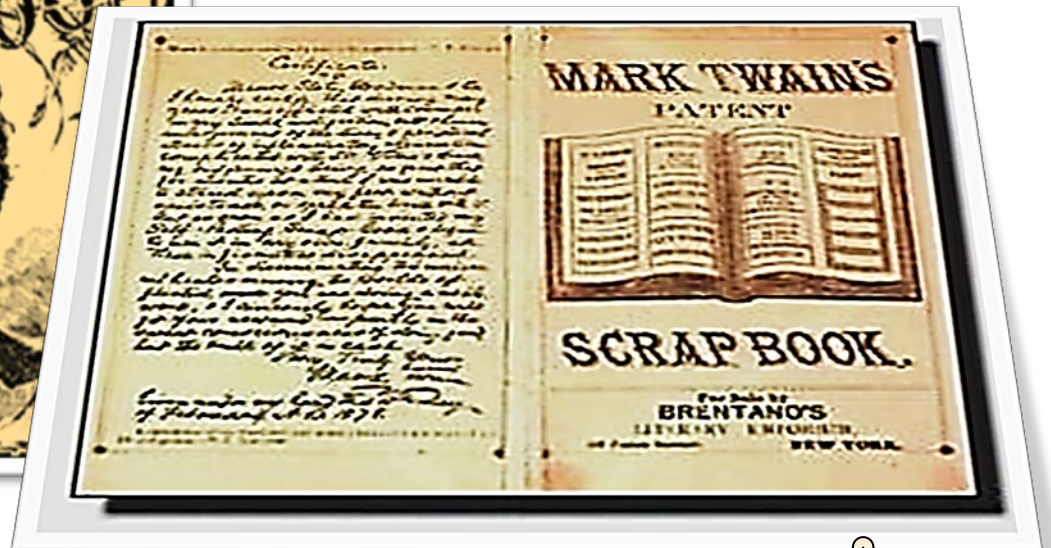
ся до спини сорочки і застібався на гудзики, щоб утримувати його на місці, до того ж його було легко зняти. Метою пристрою було позбутися підтяжок, які письменник вважав незручними. У патентній заявці йдеться, що пристрій може бути використано для «жилетів, панталонів або інших виробів, що вимагають ременців».

На практиці винахід Твена використовувався не тільки для сорочок, а й для жіночих корсетів. Хоча Твен в своїй заявці на патент не згадував жіночу нижню білизну, його хитромудра вигадка і сьогодні використовується в сучасному одязі при виготовленні бюстгальтерів.

У більшості з них використовують еластичні застібки з гачками для кріплення. Сьогодні це може здатися дрібницею, але потрібно брати до уваги, що патент був виданий до появи таких матеріалів як нейлон, віскоза, лайкра, будь-яких стрейч-тканин і інших сучасних типів тканин з «пам'яттю».

Відомого письменника по праву можна назвати першим скрапбукером, який в подорожах заповнював блокнот нотатками, картинками, вирізками з газет і журналів, сувенірами та іншим. Варто додати досить цікаву деталь із життя відомого письменника: він любив роби-

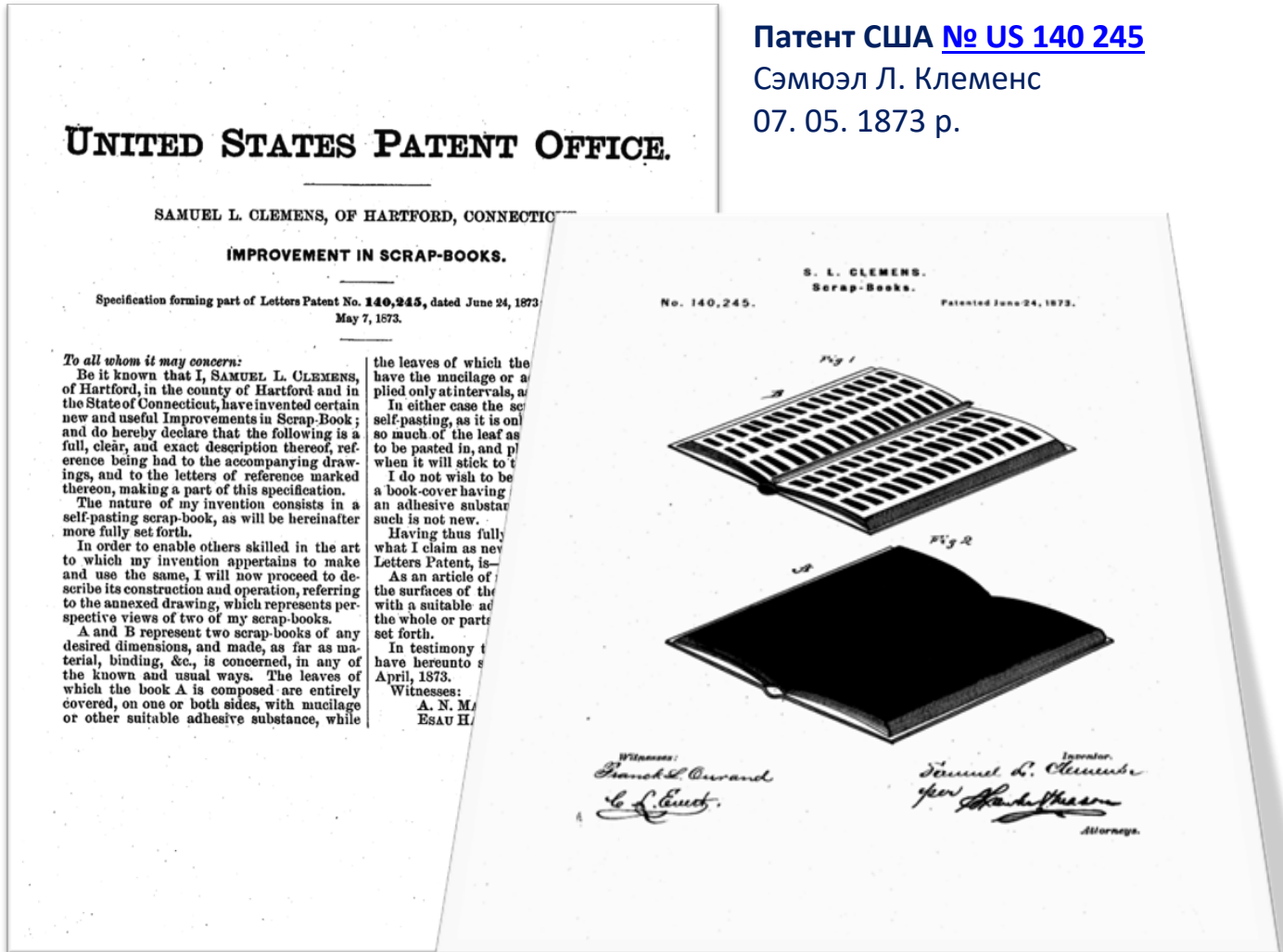
ти альбоми, в яких були лінії клею, щоб прикріплювати до них різноманітні дрібниці, які автор «Пригод Тома Соєра» хотів

залишити собі на згадку. До 1901 року він створив близько 57 таких альбомів. З кінця 1800-х років підприємства, орієнтуючись на попит, стали продавати порожні альбоми для вклеювання вирізок. Письменник виявив, що звичайний клей, яким він прикріплював вирізки на сторінки альбому, мав безліч недоліків - псував руки, вирізки і самі сторінки. Твену прийшла в голову ідея зробити на кожній сторінці альбому тонку клейову смужку, щоб було простіше додавати і замінювати елементи. Власнику альбому потрібно було тільки трохи змочити клей, а потім помістити вирізки, фотографії та інші предмети всередину, де вони будуть утримуватися.

Сторінка з буклету, в якій показано кілька способів заповнення самоклеючого скрапбуку Марка Твена

У 1873 році автор вирішив запатентувати перший в світі альбом для вирізок з клейкими сторінками, який допомагав йому зберігати спогади про свої подорожі.

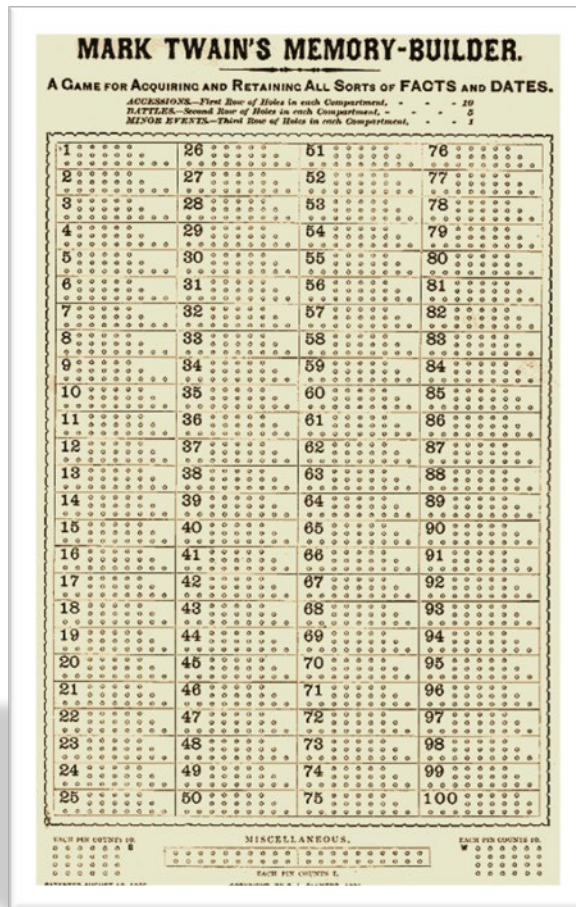
Патент США № [US 140 245](#)

Сэмюэл Л. Клеменс

07. 05. 1873 р.

Твен отримав патент на свій альбом з клейкими аркушами для вирізок, ідея якого відразу стала популярною. Це був єдиний винахід Марка Твена, який приніс йому грошову винагороду. Відома американська газета стверджувала, що це відкриття принесло Марку Твену 50 000 \$, що було величезною сумою в порівнянні з його гонорами за всі написані книги – 200 тис.\$. А перший запатентований альбом Твена в тканинній палітурці з окантовкою зі шкіри був випущений тиражем понад 25 тисяч примірників. Навіть сьогодні на сторінках фотоальбомів і альбомів для скрапбукінгу використовуються самоклеючі вставки.

18 серпня 1885 року Марк Твен запатентував свою гру у вигляді вікторини з історії для тренування пам'яті за допомогою різних фактів і цифр. Помітивши, що його донькам важко запам'ятовувати історичні дати, він придумав настільну гру «МаркТвенова Відгадайка» («Mark Twain's Fact and Date Game»). Її суть така: дошка розграфлена по датах і країнах, кожен гравець отримує фішки певного кольору, коли згадує дату якої-небудь події (народження Шекспіра, прийняття Декларації незалежності), ставить фішку у відповідну клітинку, мета - заповнити дошку; події мають різну вартість очок в залежності від складності запам'ятовування, за помилки - штраф, хто набрав більше очок - той виграв.

Автор отримав на свій винахід патент, після чого доручив своєму агенту Уебстеру зайнятися його впровадженням. У 1891 році вийшло кілька моделей гри, але вона не прижилася через надто складні інструкції: за словами одного з критиків, вона «нагадувала щось середнє між таблицею логарифмів і податковою декларацією». На жаль, гра не здобула великої популярності, так як виявилася занадто складною для простих людей, а інструкція Твена занадто узагальненою. Схожі ігри заповнили ринок настільних ігор вже в ХХ столітті, зараз в них можна грати онлайн: існують декілька сайтів і у твеновської моделі.

Патент США [№ US 324 535](#)

Сэмюэл Л. Клеменс

18. 08. 1885 р.

UNITED STATES PATENT OFFICE.

SAMUEL L. CLEMENS, OF HARTFORD, CONNECTICUT.

GAME APPARATUS.

SPECIFICATION forming part of Letters Patent No. 324,535, dated August 18, 1885.

Application filed October 9, 1884. (No model.)

To all whom it may concern:

Be it known that I, SAMUEL L. CLEMENS, of Hartford, in the county of Hartford and State of Connecticut, have invented a new and improved Game Apparatus, of which the following is a full, clear, and exact description. The object of my invention is to provide a new and improved instructive and amusing game.

The invention consists in a player's chart provided with a series of rows or columns of numbers, a hole being provided under or at each number, and a number of holes being provided at the end of each row or column.

The invention also consists in an umpire's chart provided with rows of numbers, columns, or rows for the names of the corresponding ruler, and with rows or columns for the special event of each year.

Reference is to be had to the accompanying drawings, forming part of this specification, in which similar letters of reference indicate corresponding parts in both the figures.

Figure 1 is a face view of part of the player's chart. Fig. 2 is a face view of part of the umpire's chart.

To play the game an umpire is recommended, and one or several players are required, and each player preferably having a chart, A, and the umpire a chart, B. Each chart A is provided with a series of vertical or horizontal rows or columns, a, of different colors and varying lengths, each column containing the numbers of the successive years of the reigns of monarchs, presidents, consuls, and other rulers. Each ruler has a separate column or row which is longer or shorter according to the duration of the reign of the said ruler. Under the numbers of each year a small hole, b, is provided for receiving a pin or peg, and under each column, or at the end of each row, twenty-five small holes, d, are arranged in rows of five each. As the columns or rows have different colors, they can be distinguished from each other very readily.

of the reigns of rulers in any country. As shown, the columns begin with the reign of William I of England, the conqueror, who reigned twenty-one years, and consequently the column contains the numbers of the years from 1066 to 1087. The second column contains the numbers of years during the reign of William II, who reigned thirteen years, and consequently this column contains the numbers from 1087 to 1100, and so on. No names or other information of any kind whatsoever are printed on the player's chart A.

The umpire's chart B is also provided with number-columns a, the same as the chart A; but adjacent to each column a space, h, for the names of the monarchs, presidents, consuls, or other rulers, and at the side of the said space a larger space or column, l, is provided on which are printed the principal events of each year in line with the year-numbers, the said events relating to the country of the ruler or to any other country. For instance, beginning with the first column and the year 1066, we have the battle of Hastings and overthrow of the Saxons, and so on. All the players play on the same kind of chart, but each may have an umpire's chart for study before playing the game.

The game is played in the following manner: The first player takes a pin and states that he will place it in the hole of a certain year, and at the same time he states an event of that year. If his statement is correct, he places the pin in the corresponding hole, and if his statement is not correct he is not permitted to place the pin in the hole. The umpire decides whether the statement made is correct or not. In this manner the game is played until one player has placed a certain stipulated number of pins in the holes of his chart. This number may vary according to the experience of the player.

324,535

The twenty-five or more or less holes d at the bases of the columns are to receive pins to be used for miscellaneous occurrences.

It is not intended to embrace in this application the game-board invented and patented by Victor Klobass, dated March 6, 1875, having upon its face two concentric circles with radial lines between them, forming one hundred spaces, in which are marked in succession the years from 1776 downward, with a notable event for each year marked in the proper space, which game is played by numbered balls or dice, as described, and which is not my invention.

Having thus described my invention, what I claim as new, and desire to secure by Letters Patent, is—

1. A game-chart provided with columns or rows of numbers, a hole being produced at 20 each number, and a series of rows of five holes

each being for substantially as 2. A game columns of adjacent to which add of the ruler columns or as herein s 3. A game columns of taining the ti ing the ti rows or columns of each year, substantially as herein and described. SAMUEL L. CLEMENS.

Witnesses:
ALBERT H. OLMSTED,
GEO. H. BURT.

(No Model.)

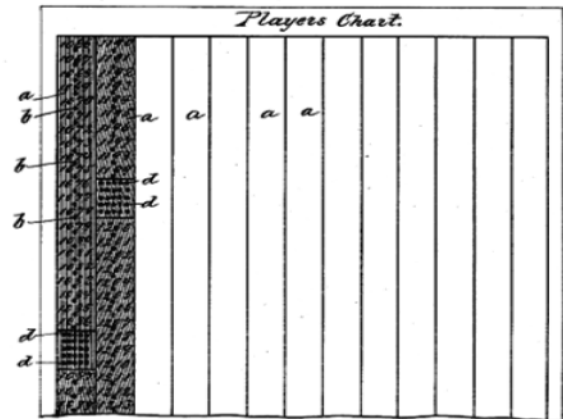
S. L. CLEMENS.

GAME APPARATUS.

No. 324,535.

Patented Aug. 18, 1885.

A Fig. 1.

B Fig. 2.

WITNESSES:

Albert H. Olmsted
Geo. H. Burt

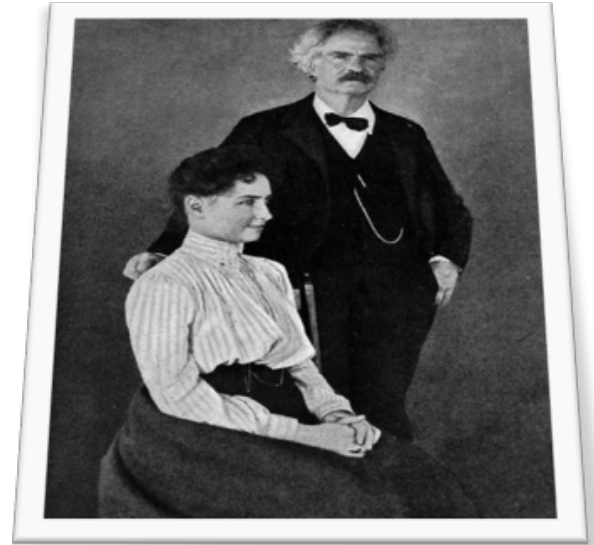
INVENTOR:

S. L. Clemens
BY *Munn & Co*
ATTORNEYS.

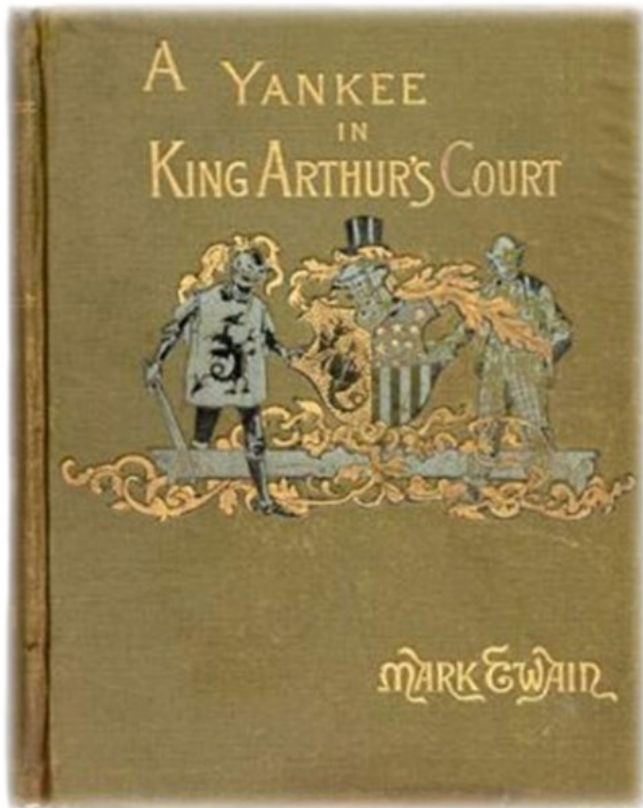

Сам Твен, схоже, мав суперечливе ставлення до своєї ролі винахідника і до виключного визнання, що надається фізичним особам через патентне право.

В листі, який Твен написав відомій письменниці Хелен Келлер в 1903 р, він висловив таку точку зору: «Потрібно тисяча чоловік, щоб винайти телеграф, або паровий двигун, або фонограф, або телефон, або будь-яку іншу важливу річ, і остання людина отримує визнання, а ми забуваємо про інших. Він додав свою лепту - це все, що він зробив.»

*Хелен Келлер и Марк Твен,
приблизно 1895р.*

З іншого боку Твен щиро вірив в значимість патентної системи. У його книзі «Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура» Хенк Морган, один з янкі, сказав: «Найперша річ, яку я зробив у своїй адміністрації - і це було в самий же перший день, - я створив патентне бюро. Тому як знав, що країна без бюро патентів і твердих законів, які захищають права винахідників, подібна до рака, який може рухатись тільки вбік чи назад.»

